

Kentsel Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi: Sultanahmet Meydanı Örneği

Evaluation of Urban Furniture from the aspect of Landscape Architecture: Case of Sultanahmet Square

Nursevil Yuca¹

öz

Geçmişten günümüze kadar toplumlar tarafından yoğun olarak kullanılan kentsel mekanlar, içerisinde barındırdıkları kentsel donatı elemanları sayesinde insanların bu mekanlarda geçirdikleri zamanlarının daha kaliteli olmasını sağlayarak kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına katkı sağlamaktadırlar. Bu kentsel donatı elemanları, buldukları alanla bütünleşen, insanların yaşam koşullarını kolaylaştırarak toplumun ihtiyaçlarına cevap veren, alanı canlandıran, bulunduğu bölgeyi iyileştiren özellikte olmalıdır.

Bu bağlamda araştırmanın ana amacı kentsel donatı elemanlarının peyzaj mimarlığı açısından değerlendirilmesidir. Bu amaçla tarihi ve kültürel özelliklerinden dolayı yoğun kullanıma maruz kalan Sultanahmet Meydanı çalışma alanı olarak seçilmiştir. Çalışmada ilk olarak; kent yerleşimleri, kentsel donatı elemanlarının işlevleri, kentsel donatı elemanlarının barındırması gereken özellikleri ile ilgili literatür araştırması yapılmıştır. İkinci olarak; çalışma alanı gezilerek donatı elemanlarının yeterliliği konusunda gözlem yapılmış, çalışma alanında bulunan donatı elemanlarının fotoğrafları çekilmiş ve donatı elemanlarının antropometrik açıdan değerlendirilmesi için ölçüleri alınmıştır. Son olarak da alanda mevcut bulunan kentsel donatı elemanları yapılan araştırmalar doğrultusunda, peyzaj mimarlığı meslek disiplini açısından incelenmiş ve oluşturulan kentsel mekânların işlevsel ve estetik açıdan daha kullanışlı olması için öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kent Donatı Elemanları, Ergonomi, Kentsel Mobilyalar, Sultanahmet Meydanı*

ABSTRACT

Urban places, which have been used extensively by societies from the past to the present, contribute to increasing the quality of urban life by ensuring that the time spent by people in these spaces is of higher quality, thanks to the urban furniture they contain. These urban places furniture should integrate with the area they are in, respond to the needs of the society by facilitating the living conditions of the people, revitalize the area and improve the area where they are located.

In this context, the primary purpose of the research is to evaluate urban furniture in terms of landscape architecture. For this purpose, Sultanahmet Square, which is exposed to intense use due to its historical and cultural features, was chosen as the study area. First of all, in the study, a literature search has been done on the urban settlements, the functions of urban furniture and the features that urban equipment elements should have. Secondly, by visiting the study area, observations were made about the adequacy of the urban furniture, the photographs of the urban furniture in the study area were taken and the measurements of the urban furniture were taken for anthropometric evaluation. Finally, in line with the research, the urban furniture in the area was examined in terms of the professional discipline of landscape architecture and suggestions were made to make the urban spaces more useful in terms of functionality and aesthetics.

Keywords: *Urban Furniture Elements, Urban Identity, Urban Furniture, Sultanahmet Square*

¹ **Corresponding Author:** Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, nursevilyuca@vyu.edu.tr, 0000-0002-7985-7706

GİRİŞ:

Kentler, toplumların yerleşik hayata geçtikten sonra sosyal, ekonomik, kültürel ihtiyaçlarına göre sürekli olarak gelişerek büyüyen yaşam alanları olmuştur. Toplumların farklı ihtiyaçlarına göre büyüyen bu kentler, kendilerine özgü kimlik ve yapılarıyla diğer kentlerden farklılaşmaya başlamıştır (Özer ve ark., 2010; Perihan ve Aşur, 2020). Toplumlar tarafından farklılaşan bu mekanlar; kullanıcılar arasında iletişimi sağlamak, sosyo-kültürel ve serbest zamanlarını değerlendirebilecekleri rekreasyon mekanlarını oluşturmak ve bireylerin yaşam kalitesini artırmak için farklı işlev amaca hizmet eden uygun kent mobilyalarıyla desteklenmelidir (Aksoy, 2021). Kentlerin açık alanlarında yapılan düzenlemelerinde farklı işlev ve amaca yönelik olan kent mobilyaları; kentsel donatı elemanları, çevre düzenleme öğeleri ve kent aksesuarları şeklinde üç temel başlık altında toplanmaktadır (Şişman ve ark., 2004). Kentsel donatı elemanları buldukları alanı tanımlayan, özelleştiren, insanların kent içindeki bireysel ve toplumsal yaşamını kolaylaştıran, insanlar arasında iletişimi sağlayan ve bulunduğu alana işlevsel ve estetik anlam kazandıran özellikleri nedeniyle kent kimliğinin oluşmasında önemli role sahip olan yapısal elemanlardır (Bayrakçı, 1991; Kuter ve Kaya, 2019). Kent donatı elemanlarının işlevsel ve estetik olabilmeleri için tasarlanmalarında bilimsel verilerin ve tasarım ilkelerinin dikkate alınması çok önemlidir. Bilimsel veriler ve tasarım ilkelerinin dikkate alınmasıyla yapılan kentsel donatı elemanlarını kullanıcıların daha çok beğendiği ve donatı elemanlarının işlevselliğinin artarak, kullanıcılar tarafından daha bilinçli kullanıldığı bilinmektedir (Kuter ve Kaya, 2019). Tasarlanan donatıların işlevselliğini etkileyen en önemli faktör, donatı elemanının yapımında başvurulan ölçülerdir. Güleç (2006)'da insanlar morfolojik yönden birbirinden farklılık gösterdiğini belirtmiştir. İnsanların vücut ölçülerini saptayarak tasarımlarda kullanılmasını sağlayan antropometri bilimi ile peyzaj mimarlığının ortak noktası insan olduğundan dolayı insanlara uygun alanlar ile donatıların tasarlanmasında peyzaj mimarlığı mesleğinin önemi artmaktadır. Bundan dolayı insanlara uyumlu mekanların tasarlanmasında antropometri bilimi ve peyzaj mimarlığının mesleği birlikte hareket ederek, ergonomik, işlevsel, özgün ve estetik tasarımları antropometrik değerlerden faydalanarak mekâna ve amacına uygun kullanabilir (Akpınar Külekçi, 2018).

Kentsel donatı elemanları işlevselliklerine göre şu şekilde sıralanmaktadır (Yıldızcı, 2001; Kuşkun, 2002).

1. Zemin döşemeleri (beton, tuğla, karo mozaik vb.)
2. Oturma elemanları (banklar, pergolalar vb.)
3. Aydınlatma elemanları (yol ve mekan aydınlatıcıları)
4. Bilgilendirici ve yönlendirici levhalar (yönlendiriciler, yer belirleyiciler)
5. Sınırlayıcılar (yaya bariyerleri, trafik bariyerleri, vb.)
6. Su öğesi (süs havuzları, çeşmeler, vb.)
7. Üstü kapalı birimler (gölgelikler, pergolalar, vb.)
8. Satış birimleri (büfeler)
9. Sanat objeleri (heykeller ve çeşmeler)
10. Diğer elemanlar (çöp kovaları, çiçeklikler, saatler, bisiklet park alanları, bitkisel öğeler, vb.).

Sağlık ve ark. (2021)' göre kentsel donatı elemanlarının estetik ve işlevsel fonksiyonlarıyla kullanıcıları cezbedebilmesi için; güvenilir, sağlıklı, koruyucu, kentsel mekânın konumuna ve büyüklüğüne uygun, bulunduğu alanın özelliklerini yansıtan, renk, doku ve form özellikleri şeklindeki tasarım kriterleri dikkate alınarak tasarlanmalıdır (Bulduk, 2012; Sağlık ve ark., 2014; Aydoğdu, 2017). Bunların yanında donatı elemanları tasarlanırken, kullanıcıların hem farklı gereksinimleri hem de kültürel ve sosyal yapısı da dikkate alınmalıdır (Siu, 2005).

Kentsel yaşamı kolaylaştıran ve estetik mekanlar oluşmasına imkan sağlayan kentsel donatı elemanlarında olması gereken özelliklerden bazıları (Güney ve ark., 1996; Başal ve ark., 1997; Şişman ve Yetim, 2004; Kuter ve Erdoğan, 2009; Özgeriş, 2018):

- Ergonomik nitelikleri bakımından elverişli olmalı,
- Tasarımlarında işlevsel ve estetik olmalı,
- Kolay taşınabilmeli ve monte edilmesi basit olmalı,
- Yedek parçaları ulaşılabilir olmalı,
- Sağlam olmalı,
- Bakımları kolay olmalı,
- Vandallığa dayanıklı olmalı şeklindedir.

Standartlara uygun ve kent dokusuyla uyumlu, insanların güvenliği ile konforu düşünülerek tasarlanmış kentsel donatı elemanları kentlerdeki yaşam kalitesinin artmasına yardımcı olacaktır. Bunun olmadığı durumlarda ise yanlış uygulamalar sonucunda işlevini yerine getiremediği için kullanımı tercih edilmeyen, görsel olarak kirlilik yaratan objeler haline dönüşecektir (Sağlık ve ark., 2014).

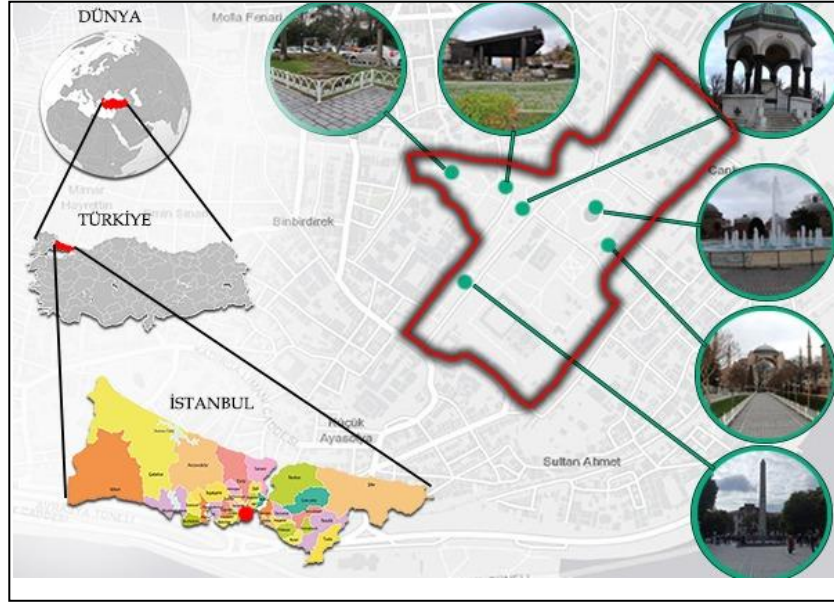
Bahsedilen kriterler doğrultusunda kentsel donatı elemanlarının seçimi, kullanımı, yapımı sırasında dikkat edilmesi gereken önemli noktaların belirlenmesi, yıpranmış olanların değiştirilmesi ya da tamir edilmesi, kullanımı uygun olmayanların belirlenmesi amacıyla çalışmada kentsel donatı elemanlarının önemi ve işlevi vurgulanmıştır. Çalışma kapsamında; Fatih İlçesi'nde bulunan Sultanahmet Meydanında kullanılan kentsel donatı elemanları işlevsellik ve estetik açısından incelenmiştir. Ayrıca peyzaj ergonomisi ve antropometrik ölçüler açısından değerlendirilmesi yapılarak estetik ve işlevsel fonksiyona sahip bir görünüme kavuşması için öneriler getirilmiştir.

1. Materyal ve Yöntem

1.1. Materyal

Çalışma, İstanbul iline bağlı olan Fatih ilçesi Bindirbirek'te yürütülmüştür. İstanbul ilinin yüz ölçümü 5.461 km²'dir (Anonim, 2022a). Fatih ilçesinin yüz ölçümü ise 15.62 km²'dir (Anonim, 2022b). İstanbul'un iklimi, Karadeniz iklimi ve Akdeniz iklimi arasında geçiş özelliği gösteren bir iklim olduğundan dolayı ılımandır. Yaz ayları sıcak ve nemli, kış ayları ise soğuk, yağışlı ve bazen karlıdır. Yıl içinde en sıcak aylar Temmuz ve Ağustos ayları olup ortalama sıcaklık 23 °C'dir, en soğuk aylar ise Ocak ve Şubat ayları olup ortalama sıcaklık 5 °C'dir (Anonim, 2022a). Çalışmanın ana materyalini Bindirbirek'te bulunan Sultanahmet Meydanı'ndaki donatı elemanları oluşturmaktadır (Şekil 1). Çalışma alanı olarak Sultanahmet Meydanının seçilmesinin nedeni tarihi ve kültürel özelliklerinden dolayı her yıl binlerce turist tarafından ziyaret edilmesidir. Çalışma alanında bulunan donatı elemanları

tespit edilerek Peyzaj Mimarlığı yönünden işlevsellik (ergonomi, dayanıklılık) ve estetiklik (renk, birbiriyle uyum, doku) yönlerinden değerlendirilmiştir.

Şekil 1. Araştırma Alanı

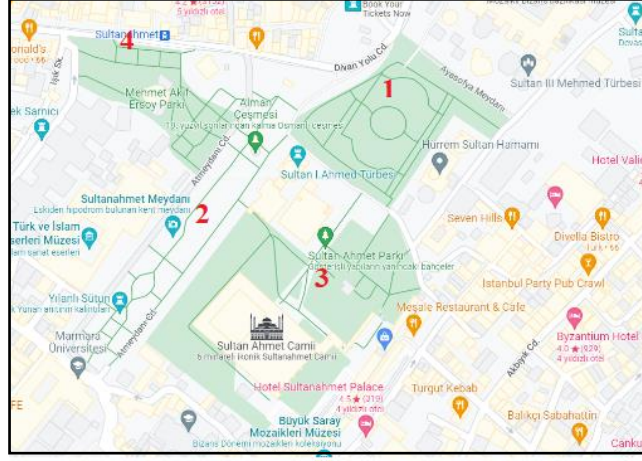
1.2. Yöntem

Çalışma; veri toplama, alan analizi ve senteze dayalı peyzaj araştırma metodları kullanılarak 3 aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada; çalışma alanı ile ilgili literatür araştırılmış ve çalışma alanında bulunan donatı elemanları tespit edilerek fotoğraflanmıştır. İkinci olarak çalışma alanı içerisindeki su ögesi, aydınlatma elemanları, zemin kaplaması, çöp kutusu, oturma elemanları, sınır elemanları yönlendirici ve bilgilendirici levhaları ve plastik öğelerde kullanılan malzeme, kullanıldığı yer, kent kimliğine uygunluğu, kullanım amacı ve işlevine göre yapılan alan analizi ve gözlemlerin sonucunda işlevsellik (erişebilirlik, dayanıklılık, ergonomi) ve estetik (renk, doku, uyum) değerler açısından değerlendirilmiştir. Son olarak da çalışma alanının işlevsellik ve estetik açısından nasıl daha iyi olabileceği ve meydan alanlarında kullanılan donatı elemanlarının belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken kriterlere ilişkin öneriler getirilmiştir.

2. Araştırma Bulguları

Çalışma kapsamında öncelikle araştırma alanlarına ait temel özellikler belirlenmiştir. Çalışma alanı, Tarihi Yarımada'nın en eski ve en kalabalık yer altı ile yer üstü kültür varlığı eserlerinin bulunduğu ve birçok önemli tarihsel olayların meydana geldiği meydan olma özelliğini taşımaktadır. Günümüzde tarihi sit alanı olarak konumlanan Sultanahmet Meydanı dört kısımdan oluşmaktadır. Bu kısımlar;

1. 1939 yılında Ayasofya'nın önü ve yakın çevresinde park düzenlemesi yapılmış olan ve Sultanahmet Külliyesi ile Ayasofya arasında bulunan orta havuzun olduğu alan birinci kısmı,
2. İçerisinde Alman çeşmesi ve dikili taşların bulunduğu eski adı hipodrom olan fakat günümüzde at meydanı olarak adlandırılan alan ikinci kısmı,
3. Sultanahmet Külliyesi'ne yakın olan ve ziyaretçilerin ses ve ışık gösterilerini izlerken oturmaları için aralıksız bankların yerleştirildiği alan üçüncü kısmı,
4. Adliye Sarayı ile Firuz Ağa Camii arasında bulunan ve parkın orta kısmında Bizans döneminden kalma sarayın kalıntılarının olduğu ve mermer kaplamalı kaskatlı havuzun yapıldığı alan dördüncü kısmı oluşturmaktadır (Bağbaşı, 2010) (Şekil 2).

Şekil 2. Sultanahmet Meydanı Bölümleri

Sultanahmet Meydanının dört kısmında da; donatı elemanı olarak aydınlatma elemanı, oturma birimleri, çöp kutusu, kaskatlı havuz, sınırlayıcılar, bilgilendirici ve yönlendirici levhalar, heykeller, alman çeşmesi, tarihi dikili taşlar, bisiklet park yeri bulunmaktadır. Meydanın kısımlara ayrıldığı noktalarda bulunan eğim, rampa ve merdiven ile çözümlenmiştir. Sultanahmet Meydanının dört kısmında da bulunan donatı elemanlarının ergonomik olması için uyulması gereken standartlar Edition (1988), TSE (1999), Gülgün ve Türkyılmaz (2001), Özsure ve Çağlayan (2001), Yörük ve ark., (2006), Eşkil (2011), Buehler (2012), Bayramoğlu ve Özdemir (2012), TSE (2012), Kuter ve Çakmak (2017), Karayılmazlar (2017), Kuter ve Kaya (2019) kaynakları kullanılarak oluşturulan Çizelge 1’de açıklanmaktadır.

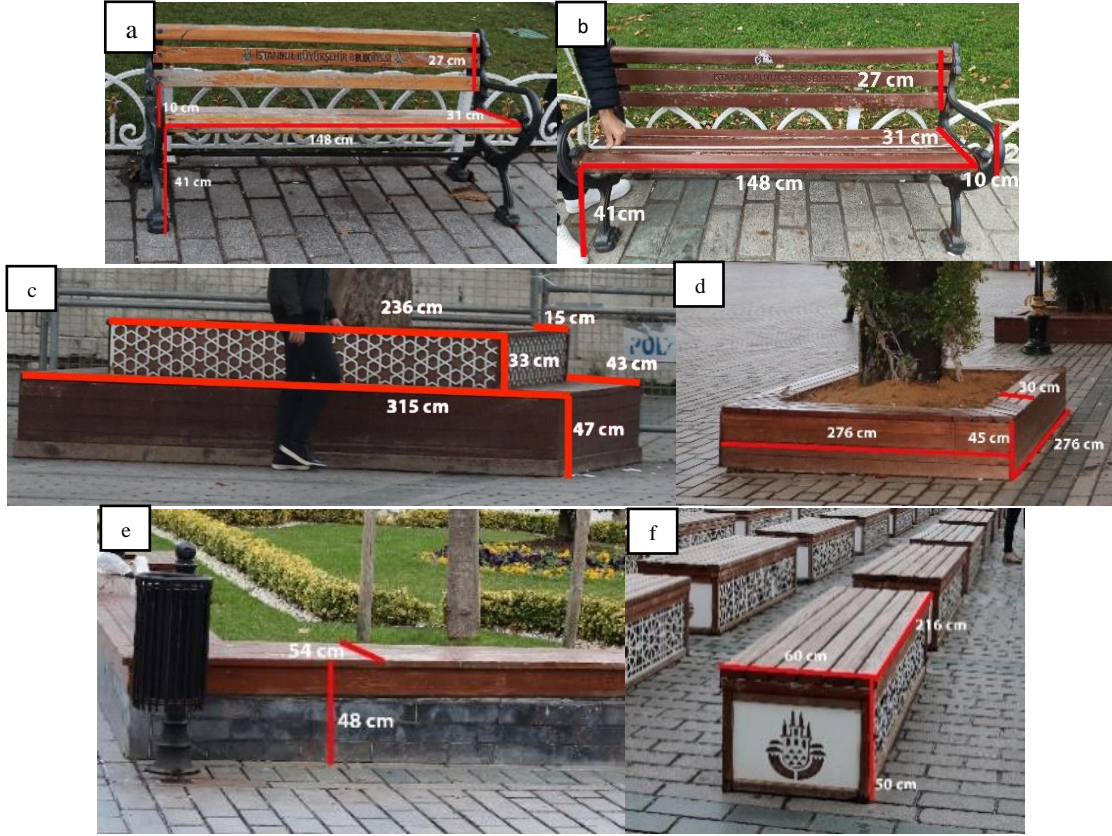
Çizelge 1. Ergonomik standartlar

Kent Mobilyasının İşlevi	Antropometrik ve Ergonomik Ölçüler
Oturma elemanları	Oturma elemanlarında oturma yerinin yerden yüksekliği 45 cm (41 ile 46 cm arasında), konforlu bir oturma için oturma yeri genişliğinin 36-46 cm, kol yaslama yeri yüksekliği 15 cm, sırt dayanak yeri yüksekliği 45 cm ve olmalıdır (TSE, 1999). Kolçak, oturma yüzeyinden 21,5 – 22,8 cm. yukarıda olmalıdır (Karayılmazlar, 2017).
Çöp kutuları	Çöp kutuları yaralanmalara sebebiyet vermeyecek malzemelerden yapılmalı, dikkat çekici renklerde, kolay ulaşılabilir, çevresindeki diğer peyzaj elemanları ile uyum içerisinde olmalı ve yerden yüksekliği 90-120 cm olmalıdır (TSE 2012; Yörük ve ark., 2006). Çöp kutuların kapak şekilleri ile alanlardaki yerleri kullanıma engel teşkil etmeyecek ve etrafına koku, sıvı vb. şeklindeki atıkların yayılmasını önleyici özellikte olmalıdır (Bayramoğlu ve Özdemir, 2012; Kuter ve Kaya, 2019). Ayrıca çöp kutularının yağmur ve kar yağışından korunması için kapaklarının olması ve kapak modellerinin kullanımı zorlamayacak şekilde olması gerekmektedir.

<p>Aydınlatma Elemanları</p>	<p>TS 12576 “Şehir İçi Yollar-Kaldırım ve Yaya Geçitlerinde Ulaşılabilirlik İçin Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları’na göre; aydınlatma birimlerinin yerden yüksekliği en az 220 cm (TSE, 1999) yaya yollarındaki aydınlatma birimlerinin yüksekliği 3 ile 4 m., sokaklardaki aydınlatma birimlerinin yüksekliği 4,5 ile 6 m., caddelerdeki aydınlatma birimlerinin yüksekliği 7,5 ile 9 m. ve anayolda 10 ile 12 m. arasında olmalıdır (Karayılmazlar,2017).</p> <p>Aydınlatma elemanının kullanımında dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise ışık kirliliğine neden olmamalı, aydınlatılmamış karanlık noktaların kalmamasına dikkat edilmelidir.</p>
<p>Merdiven ve Rampalar</p>	<p>Merdiven genişliği en az 90 cm (Gülgün ve Türkyılmaz, 2001), iki kişinin kullanımı için minimum 125 cm (Kuter ve Çakmak, 2017) olmalıdır. Merdivenlerde maksimum bir rıht yüksekliği 15 cm olmalıdır (TSE,1999). Rampaların kullanım amacı; el arabası gibi hareketli aletlerin ve tekerlekli sandalyelerin kullanımının sağlanmasıdır (Edition, 1988). Rampaları, engelli bireylerinde kullanacağı göz önünde bulundurularak eğimler %8’den fazla olmamalıdır. Minimum 90 cm genişliğinde (Eşkil, 2011) ve 100 cm’den uzun ve 50 cm’den yüksek olan rampalar ile iki rampayı birbirine bağlayan geçişlerde en az 250 cm’lik düz dinlenme alanları bırakılmalıdır (Kuter ve Çakmak, 2017). Görme engelliler için rampaların başı ile sonunda 150 cm uzunluğunda düz ve değişik dokuda bir döşeme kullanılmalı ve rampaların yüzeyleri sert, sabit, kaymaz ve çok az pürüzlü malzeme ile kaplanmalı ve tekerlekli iki sandalyelerinin iki yönlü geçişinin olacağı şekilde en az geçiş genişliği 180 cm olmalıdır (TSE, 1999).</p>
<p>Zemin Kaplamaları</p>	<p>Zemin kaplaması yapılırken güvenli ve rahat yürümeye elverişli olmasına dikkat edilmesinin yanında alanı tamamlayıcı özellikte olmalıdırlar. Zemin kaplamalarında yerleştirilen taş plakalar arasında kalan boşluklar ergonomik ölçülerle bütünleşip yürüyen bireylere rahatsızlık vermemelidir. Bunlara ek olarak düzgün yüzeyli zemin kaplamaları, ışığı yansıtmayan (Yılmaz ve Gökçe, 2014) yürürken yönlendirme ile renk ve yapı olarak farklı kullanılarak kullanım alanlarını birbirinden ayırma, kişi ya da sürücüyü uyarma ve bireylere seviye değişimlerini ve içinde olduğu bölgedeki kullanım değişimlerini hatırlatmalıdır (Yörük ve ark., 2006; Kuter ve Kaya, 2019).</p>
<p>Bisiklet Park Yeri</p>	<p>Bisiklet park yerleri, bisikletlerin güvenli ve düzenli bir biçimde kullanımını sağlayacak biçimde planlanmalıdır (Buehler, 2012).</p>
<p>Bilgilendirici ve Yönlendirici Levhalar</p>	<p>Bilgilendirici ve yönlendirici levhalar, bireylerin yön bulmalarına ve bilgilenmelerine olanak sağlar. Bu levhalar kullanım hedeflerine göre tasarlanmalı, gözle görülebilir, algılanması kolay ve çevresiyle uyumlu bir biçimde olmalıdır (Özsule ve Çağlayan, 2001). Levhalar yeterli mesafeden görülebilir, bireyler için tehlikeli bir biçimde yerleştirilmemeli, yüksekliği ve oldukları konum bakımından insanların hareketlerini engellememelidirler (Yörük ve ark., 2006; Eşkil,2011).</p>

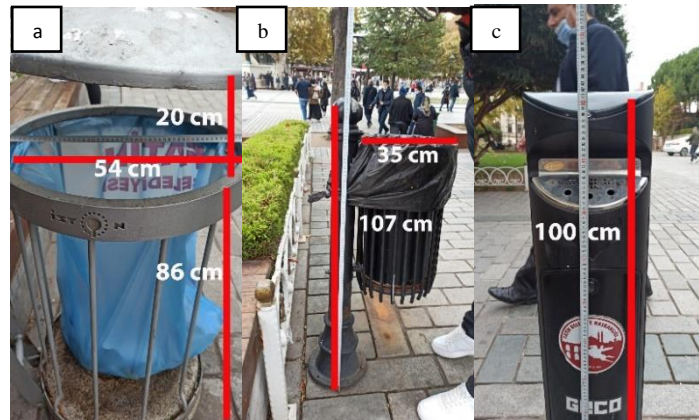
Oturma elemanları:

Bir oturma biriminin konforlu olmasını sağlayan faktör boyutları olup, ergonomik yönden oturma birimlerinin en önemli özelliği ise işlevsel olmalarıdır (Önal, 2019). Sultanahmet Meydanında dört kısmında toplamda beş farklı oturma birimi kullanıldığı gözlemlenmiştir. Oturma birimleri incelendiğinde aynı modelde 2 aralıklı farklı renkte kullanılmış olan bank modeli, iki adet ağaç altı oturma birimi, iki adet desteksiz oturma birimi kullanıldığı belirlenmiştir (Şekil 3). Meydanın birinci kısmında; şekil 3a'daki oturma biriminin yuvarlak havuzun çevresi ve yol kenarlarında, şekil 3c ile şekil 3d'deki oturma elemanlarının ise büfe önlerinde ve girişlerde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Meydanın ikinci kısmında; bank modeli olarak şekil 3b'nin ve ağaç altı oturma elemanı olarak şekil 3d'deki modelin kullanıldığı, alanın genelinde şekil 3e'deki desteksiz oturma biriminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Meydanın üçüncü kısmında; Sultanahmet Külliyesi'ne yakın olan alanda şekil 3f'deki sırt desteği olmayan bank modelinin kullanıldığı görülmektedir. Meydanın dördüncü kısmında; günümüzde Mehmet Akif Ersoy Parkı olarak bilinen alanda şekil 3e'de yeşil alanlar ile Bizans'tan kalan saray kalıntılarını da çevreleyen sınır elemanı olarak kullanılan sırt desteği olmayan oturma elemanı kullanılmıştır (Şekil 3). Meydanın 4 bölümünde bulunan oturma birimlerinin ölçüleri alınmış ve Çizelge 1'de verilen ergonomik ölçütlere göre incelenmiştir. Oturma elemanlarının ölçüleri karşılaştırıldığında şekil 3a, şekil 3b ve şekil 3d'deki bankların sadece zeminden yükseklik değeri standartlara uyduğundan kullanışlı oturma elemanı olmadığı, şekil 3c, şekil 3e ve şekil 3f'deki oturma elemanlarının yerden yüksekliği ve oturma yerinin genişliği standartlara uyduğundan dolayı ergonomik olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat bu oturma birimlerinin sırt dayanak ve kol dayanak yeri olmadığından dolayı kısa süreli kullanımlara uygundur. Kullanılan oturma elemanlarının standart olması ve aşınmalarının olmasından dolayı estetiklik açısından zayıf olduğu kanatine varılmıştır. Şekil 3c ve şekil 3f'deki oturma elemanlarında kullanılan motiflerin aynı olmasının meydana bir kimlik kazandırmasına yardımcı olmasının yanında meydanın tüm bölümlerinde ahşap oturma elemanlarının kullanılması meydana bütünlük katmıştır.

Şekil 3. Oturma birimi modelleri

Çöp kutuları: Meydanın dört kısmında da metal malzemedен üretilmiş iki farklı modelde çöp kutusu kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan modellerin ölçülerine bakıldığında şekil 4a'daki çöp kutusunun yerden yüksekliği 106 cm olup ergonomik ölçülere uygundur. Şekil 4a'daki kapak modeli kullanımı zorlaştırmayacak türdendir. Şekil 4b'deki çöp kutusunun yerden yüksekliği 107 cm olup bu model de ergonomik ölçülere uygundur. Fakat bu modelde üst kapağın olmamasından dolayı yağmur ve kar yağışlarından olumsuz etkileneceği düşünülmektedir. Çöp kutuları etrafına koku, sıvı şeklindeki atıkların yayılmasını önleyici türde değildir. Bundan dolayı kullanımı elverişli değildir. Ayrıca meydana yer yer ayaklı küllük kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan küllük modelinin çöp kutusu sınıfında değerlendirildiğinde standartlara uygun olduğu görülmektedir (Şekil 4).

Şekil 4. Çöp kutusu modelleri

Aydınlatma Elemanları: Aydınlatma öğeleri güvenlik, işlevsel ve estetik hedeflerle kullanılabilir (Gülgün ve Türkyılmaz, 2001). Meydanda üç farklı modelde aydınlatma elemanı kullanıldığı tespit edilmiştir

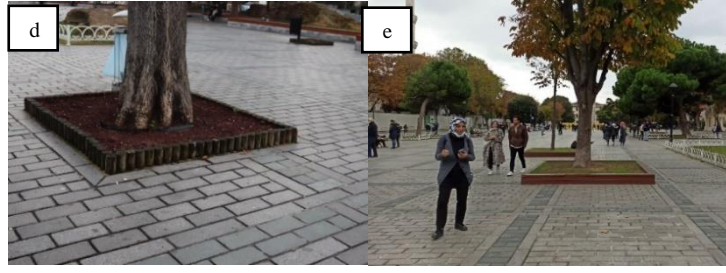
(Şekil 5). Kullanılan aydınlatma elemanlarının standartlara uyduğu görülmektedir. Şekil 5a ve şekil 5b'deki aydınlatma elemanları meydanın tüm kısımlarında, şekil 4c'deki aydınlatma elemanının ise sadece meydanın birinci kısmında Hürrem Sultan Çeşmesinin önünde yol kenarı boyunca alle şeklinde kullanıldığı gözlemlenmiştir (Şekil 5). Bu modelin sadece bu noktada kullanılması alanın önemini vurgulamıştır. Aydınlatma elemanlarının yükseklikleri ve kullanım sıklıklarının işlev bakımından uygun olduğu gözlemlenmiştir. Meydanın genelinde kullanılan banklardaki kolçakların, çöp kutusu modellerinin ve aydınlatma elemanlarının aynı renkte kullanılmış olması meydan genelinde bütünlüğü sağlayarak estetik bir görünüm katmıştır.

Şekil 5. Aydınlatma birimi modelleri

Sınırlar: Peyzaj içerisindeki sınırlama elemanları, düşeyde ve yatayda etkili bir biçimde mekan hissi oluştururlar (Uzun, 2000). Mekanın oluşmasını sağlamalarına ek olarak estetik, güvenlik ve dış tesirlerden korunma gereksinimi olarak geliştirilen sınırlama elemanları; perdeleme, istinat, oturma ve donatı elemanlarının üstünde taşınması gibi birçok fonksiyonu üstlenirler (Başal ve ark. 1997). Meydanı oluşturan kısımlar birbirinden bağımsız gibi görünse de aslında kullanılan donatı elemanları ve sınır elemanlarının aynı olmasından dolayı meydana bütünlük hissedilebilmektedir. Bütün olarak algılanmasını sağlayan elemanların başında şekil 6a ve şekil 6b'de görülen sınır elemanları gelmektedir. Şekil 6a'daki sınır elemanının meydanın dört kısmındaki kullanım amacı farklı olsa da meydanın tamamında aynı model ve renkte kullanılması kısımlara ayrılan meydanın bir bütün olarak algılanmasını sağlamaktadır. Meydanın dört kısmında da şekil 6a'daki sınırlandırma elemanının farklı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Meydanın tamamında yeşil alanların sınırlandırılması için kullanılmışken meydanın dördüncü kısmında Bizans döneminden kalma saray kalıntılarının korunması için kullanılmıştır. Şekil 6 b'deki sınır elemanı hem yeşil alanları çevrelemek hem de oturma elemanı amacıyla kullanılmıştır. Sınır elemanlarının ölçü olarak algılanabilir olması, estetik bir görünüş sağlaması ve görüşü engellememesi aynı zamanda da vandalizme karşı olarak güvenliği de sağlaması açısından uygun olduğu tespit edilmiştir. Şekil 6c'de meydanın birinci kısmının odak noktası olan yuvarlak havuzu çevrelemek için cam sınır elemanı kullanılmıştır. Burada kullanılmış olan sınır elemanının görüşü kapatmaması, havuzun kenarlarında İstanbul'un tarihi alanlarının mozaik taşlarla resmedildiği görüntüleri kapatmaması açısından estetik ve işlevseldir. Şekil 6d ve şekil 6e'de ise ağaçların köklerini çevreleyen ve estetiği bozmayan ahşap sınırlayıcılar kullanılmıştır.

Şekil 6. Sınırlayıcılar

Merdiven ve Rampalar: Merdivenler, sadece çocuklar ve gençler tarafından değil aynı zamanda yaşlı ve engelli bireyler tarafından da kullanıldığından dolayı planlanırken yürümeye engel teşkil etmeyecek şekilde planlanmalıdır (Austin ve ark. 1986). Eğimin %10 dan çok olup rampa yardımıyla çözümün sağlanmadığı yerlerde merdiven çözümü uygulanır. Merdivenlerdeki basamakların rıht yüksekliklerinin farklı olması, bireylerin iniş-çıkışlarda zorluk çekmesine neden olur. Bundan dolayı rıht yüksekliklerinde ergonomik açıdan uygun olarak belirlenen ölçüler kullanılmalıdır. Meydanın dördüncü kısmında mekanlar arasında kot farkı olduğundan dolayı yapılmış olan merdiven ve rampa çözümlemesi Şekil 7a'da görülmektedir. Rampanın genişliği 235 cm olduğu tespit edilmiştir. Rampanın eğimi hesaplandığında %7.8 bulunmuştur. Merdivenin rıht yüksekliği 13 cm, basamak genişliği 33 cm'dir. Rampa ve merdivenin ölçüleri ergonomik standartlara uygun olup herkesin kullanabileceği şekildedir. Fakat rampa ve merdiven başlangıcı ile sonunda değişik dokuda ve renkte döşeme kullanılmamış olması kısmi ve tam görme engelliler için kullanımını tehlikeli kılmaktadır.

Meydanın dördüncü kısmından meydanın ikinci kısmı olan at meydanına bağlanan noktada kot farkından dolayı cepheleri renkli granit ile kaplanmış olan kaskatlı süs havuzunun kenarlarında, sahanlıklı merdiven (şekil 7b) ve meydanın dördüncü kısmında sahneye ulaşımı sağlayan merdiven bulunmaktadır (şekil 7c ve şekil 7d). Şekil 7b'deki merdivenin basamaklarının genişliği 33 cm, rıht yüksekliği 15 cm ve basamak uzunluğu 275 cm dir. Ölçülerin ergonomik standartlara uygun olduğu belirlenmiştir. Bu noktada kot farkının çok olması ve fazla basamaklı bir merdivenin yorucu olacağından dolayı sahanlıklar oluşturulmuş ve bu sahanlıkların bulunduğu kısımlarda sırt desteği olmayan oturma alanları oluşturulmuş. Oluşturulan bu çözümleme ile at meydanını havuz kenarlarında oturarak izleme imkanı sağlanması işlevsel bir kullanım sağlamıştır. Şekil 7c ve şekil d7'deki basamakların rıht yükseklikleri 15 cm, basamak genişliği 33 cm ve basamak uzunluğu 162 cm'dir. Ölçülerin ergonomik standartlara uygun olduğu belirlenmiştir. Fakat şekil 7c'deki merdivenin başlangıç basamağının ölçülere uygun olmadığı görülmektedir. Ayrıca bu merdiven şekil 7c'den de görüldüğü gibi kullanıma kapalıdır.

Şekil 7. Merdiven ve rampalar

Zemin Döşemesi: Meydanın dört kısmında da aynı tuğla zemin döşemesi kullanılmıştır. Ayrıca şekil 8c’de görüldüğü üzere tuğla döşemenin yanında karo mozaik döşemede kullanılmıştır. Meydanın kısımlarında aynı zemin döşemelerinin kullanılmasına rağmen taşların dizilimleri veya renk değişimleri ile zemin döşemeleri birbirinden farklı görevler üstlenmiştir. Şekil 8a’daki yuvarlak süs havuzunun yanında bulunan zemin döşemesinin örneği verilmiştir. Burada taşlar açık ve koyu renk olarak tercih edilmiş olup koyu renk taşlar ile dairesel olan havuzdan ışınlar çıkıyormuş etkisini yaratmak amacıyla dairesel aks formu kullanılarak tasarlanmıştır. Şekil 8b At Meydanına aittir. Burada yine aynı zemin döşeme modeli kullanılarak dikey yönde koyu renk kullanılmasıyla yönlendirme görevi üstlenmiştir. Meydanın üçüncü ve dördüncü kısımlarında da şekil 8b’deki zemin döşeme modeli kullanılmıştır. Şekil 8c meydanın birinci kısmında yuvarlak süs havuzunun yakınında bulunan Hürrem Sultan Çeşmesi’nin olduğu alandır. Burada alanı vurgulamak amacıyla Sultanahmet Meydanının genelinden farklı bir döşeme rengi ve modeli tercih edilmiştir. Alanı vurgulamak amacıyla turuncu ve kırmızı renklerde karo zemin döşeme kullanılmıştır. Burada kullanılan döşeme Hürrem Sultan Çeşmesinin olduğu duvar ile uyumlu olup meydanın diğer kısımlarında bu model ve renk kullanılmadığı için meydanla özdeşleştirilememiştir. Şekil 8d meydanın dördüncü kısmında bulunan sahnenin zemin döşemesidir. Burada meydan genelinde kullanılan tuğla döşeme farklı renk tercih edildiği tespit edilmiştir. Bu alandan at meydanına inerken ara bağlantı noktası olan cepheleri renkli granit ile kaplamalı kaskatlı havuzun dış kaplaması da bu döşeme ile aynıdır. Bu bakımdan meydan geçişleri açısından bir bütünlük sağlanmıştır.

Şekil 8. Zemin döşemeleri

Heykeller ve Çeşmeler: Meydanın farklı noktalarında büst, dikili taş, burmalı sütun ve Alman Çeşmesi bulunmaktadır. Şekil 9a'da meydanın dördüncü kısmı olarak anılan alana adını veren Mehmet Akif Ersoy'un büstü bulunmaktadır. Büstün ve büstü sınırlayan elemanın açık renkte olması ve büst etrafının kırmızı bodur renkli çalılarda çevrenmesi bütünlük ve estetik bir görünüm sağlamıştır. Şekil 9b'de meydanın ikinci kısmı olan At meydanında bulunan dikilitaşlar ve burmalı sütun (yılanlı sütun) bulunmaktadır. Dikilitaşlardan biri VII. Konstantin tarafından (911-959) dikilmiştir (Gültekin, 1996). Kesme taşlarla örülü olan ve yüzeyi yer yer kopuk olarak görülen bu dikilitaşın üzerinde eskiden tunç levhalar ile tepesinde tunçtan bir küre bulunuyordu. Meydandaki dikilitaşlar zaman zaman yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldıklarından dolayı yenileme çalışmaları sonucunda son halini almıştır. At meydanına genel olarak bakıldığında dikilitaşlar, camii ve külliyelerin minarelerinin bir nirengi görevi üstlendikleri görülmektedir. Şekil 9c'de Alman imparatoru II. Wilhelm'in 1898'de yaptığı ikinci ziyaretinin anısına yapılan Alman Çeşmesi görülmektedir (Gültekin, 1996). Şekil 9d'de meydanın birinci bölümüne ait olan ve çevresindeki döşeme farklılığı ile dikkat çeken açık renkte yapılmış olan Haseki Hürrem Sultan Çeşmesi bulunmaktadır. Çeşmenin etrafına bitkiden fon yapılması hem çeşmenin ve çevresinin estetik bir görünüm kazanmasını sağlamış hem de alanın dikkat çekmesini sağlamıştır.

Şekil 9. Heykel ve Çeşmeler

Su Yüzeyleri: İnsanlarda görsel ve psikolojik açıdan etkileyen su yüzeyleri, buldukları mekâna hareketlilik, hareketlilik ve güzel bir görüntü kazandırmaktadır (Kuter ve Kaya, 2019). Meydanda iki adet su yüzeyi mevcuttur. Bunlardan birincisi şekil 10a'daki yuvarlak süs havuzudur. Bu yuvarlak havuz durgun zamanlarda geniş su yüzeyiyle üzerinde yansımalar oluşturarak görsel açıdan meydan peyzajına katkıda bulunmaktadır. Hareketli zamanlarda ise yaz aylarında yakın çevresinde suyun etkisiyle serinlik etkisi vermektedir. Şekil 10b'deki kaskatlı su yüzeyi ise meydanın dördüncü kısmını ikinci kısmına bağlayan su yüzeyidir. Bu kaskatlı havuzun fışkıyeleri hem ses etkisi yaratmakta hem de sıcak yaz günlerinde serinlik etkisi hissi vermektedir. Su yüzeyinin karşısında oturma birimleri bulunmaktadır. Burada oturan bireyler kaskatlı havuzun kademelerinin etkisini hissedememektedir.

Şekil 10. Su yüzeyleri

Amfi Tiyatro: Sultanahmet Meydanının dördüncü kısmında yıllarca kullanılmadığı için tahrip olmuş amfi tiyatro bulunmaktadır. Şekil 11a ve şekil 11b'de görüldüğü gibi Bizans döneminden kalma saray kalıntılarının olduğu bölgeye yapıldığı, amfi tiyatronun kullanıma uygun olmadığı, güneşli günler için gölgelendirmesinin olmadığı, ana materyal olarak ahşap kullanıldığı ve alanının çevre düzenlemesinin yapılmadığı görülmektedir. Böyle bir yapının mevcut olması Türkiye'nin en çok ziyaret edilen bölgelerinden biri olan Sultanahmet Meydanı'nın görünümünü olumsuz etkilemektedir.

Şekil 11. Amfi tiyatro

Bisiklet Park Yeri: Şekil 12a’da meydana kullanılan bisiklet park yeri görülmektedir. Bisiklet park yerinde kullanılan malzeme metal olup işlevselliği orta düzeydedir. Ayrıca parklarda, bahçelerde, meydanlarda kullanılan konstrüksiyon elemanlarının kullanılan malzeme, renk birbiriyle uyum içerisinde olması beklenir. Meydanda kullanılan aydınlatma, sınır elemanları ve çöp kutularının da malzemesi metaldir. Fakat renk bakımından farklılıklar görülmektedir. Bu noktada bütünlük sağlanamamıştır. Ayrıca Türkiye’nin hemen hemen her yerinde bulunan standart bisiklet park yeri yerine meydana özgü meydanın kimliğini yansıtacak tasarımlara yer verilmelidir.

Şekil 12. Bisiklet park yeri

Bilgilendirici ve Yönlendirici Levhalar: Şekil 13a ve şekil 13b’deki levhalar meydanın birinci bölümünde Hürrem Sultan Çeşmesi’nin olduğu kısımda bulunmaktadır. Şekil 13 incelendiğinde levhalarda kullanılan renklerin ve malzemenin uyumlu olduğu görülmektedir. Fakat şekil 13a’da dikkat çekmesi gereken objenin Hürrem Sultan Çeşmesi olması gerekirken bilgilendirici levhada kullanılan renk ve iki levhanın boyutları arasındaki farktan dolayı bu mekan da bir anlam kargaşası bulunmaktadır. Burada kullanılan bilgilendirici levhanın çeşmenin önüne geçmeyecek şekilde ve iki levhanın yaklaşık aynı ölçülerde kullanılması daha uygun olacaktır. Şekil 13b’deki levhanın renginin ise çevresindeki sınırlayıcı eleman ve taş sütun ile uyumlu olmadığı görülmektedir. Şekil 13c, şekil 13d ve şekil 13e meydanın ikinci kısmında bulunan Sultanahmet Camii’sinin iç ve çevresinde bulunan bilgilendirici ve yönlendirici levhalardır. Şekil 13’den de görüldüğü üzere levhalarda kullanılan malzeme ve kullanılan renkte farklılıklar mevcuttur. Şekil 13c ve şekil 13d aynı bölgede bulunmakta olup arada beyaz sınırlayıcı bulunmaktadır. Aynı alanda bulunmalarına rağmen levhaların birinde materyal olarak ahşap kullanılmışken diğerinde ise materyal olarak metal kullanılması alanın bir bütün olarak algılanamamasına neden olmaktadır. Ayrıca Sultanahmet Camii çevresi ve avlusunda sınırlayıcı eleman olarak beyaz rengi hakimdir. Kullanılan ahşap bilgilendirici levhanın alan ile bağlayıcı bir özelliği bulunmamaktadır. Şekil 13f’de bulunan bilgilendirici sütun levha meydanın kısımlarında genel olarak kullanılmış olan modeldir. Fakat bu noktadaki levha ile aydınlatma elemanı arasında ölçek bakımından orantısızlık mevcuttur. Son olarak şekil 13 g’deki levha ise meydanın dördüncü kısmı olarak geçen Mehmet Akif Ersoy Parkı’nın isim levhasıdır. Levhanın görünebilir düzeyde olması ve meydanın bu

kısmında genel olarak kullanılan ahşap malzeme ile bütünlük yakalamasından dolayı giriş levhası parkın içeriği ile uyumludur. Levhalara genel olarak bakıldığında bir bütünlük olmaması her bölümün ayrı olarak algılanmasına sebep olmaktadır.

Şekil 13. Bilgilendirici ve yönlendirici levhalar

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kentsel donatı elemanları, insanların kent içindeki bireysel ve toplumsal yaşamını kolaylaştıran, bireyler arası iletişimi güçlendiren, bulunduğu mekana işlevsel ve estetik açıdan belirli bir anlam kazandıran, farklı nitelik ve niceliklerde olan, mekanı tanımlayan ve tamamlayan elemanlardır (Güney ve ark. 1996). Kentsel donatıları çevreden soyutlayarak tek bir eleman gibi düşünmek yerine hem işlevsel hem de estetik özelliklerine sahip ve kent kimliğinin ayırıcı öğelerinden bir parçası olarak düşünmek gerekmektedir (Bayramoğlu ve Özdemir, 2011).

Çalışma sonucuna genel olarak bakıldığında; alanda bulunan kentsel donatılarının Türkiye genelinde kullanılan standart kentsel donatı modelleri olduğu, meydanın bazı noktalarında bakım ve onarım

çalışmalarının yeterli düzeyde yapılmamış olması nedeniyle estetik bakımdan görsel kirliliğe yol açtıkları belirlenmiştir. Sultanahmet Meydanında bulunan kentsel donatı elemanları incelendiğinde;

- Oturma birimlerinin genel olarak standartlara uygun olduğu fakat bakıma ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Meydana kimlik kazandırmak amacıyla kullanılan oturma birimlerinin meydanın bütünlüğünün sağlanması açısından dikkate alınarak yeniden tasarlanabilir. Bunlara ek olarak meydana bulunan yeşil alanların sınırlandırılmasında kullanılan sırt desteği olmayan oturma birimlerinin daha ergonomik olması için tekrarlayan bir şekilde sırt desteği eklenebilir.
- Çöp kutularının meydan genelinde yeterli sayıda kullanılmasına rağmen standart olması ve çevreye yayılabilecek koku ve sıvı atıklarını engelleyici nitelikte olmaması meydana estetik olmayan bir görüntü katmıştır. Bu bakımdan meydana çevreye yayılabilecek koku ve sıvı atıklarını engelleyici özellikte olup meydana kullanılan diğer kent mobilyalarına uyumlu olabilecek özellikte tasarlanmış çöp kutularının kullanılması daha uygun olacaktır.
- Aydınlatma elemanlarının aynı materyalden yapılmış olması ve renginin aynı olmasından dolayı meydana bütünlüğü sağlamıştır. Aydınlatma elemanlarının genel olarak işlevsel açıdan iyi olduğu fakat bazı modellerin yüksekliklerinin çok fazla olmasından dolayı işlevselliğin o noktalarda zayıf olduğu belirlenmiştir. Aydınlatma elemanlarının ışık vermesinin yanında estetik özellikleri de dikkate alınarak kullanılmalıdır. Meydan geneline bakıldığında bu kriterin sadece Hürrem Sultan Çeşmesinin olduğu bölgede sağlandığı görülmektedir.
- Sınır elemanlarının meydanın dört kısmında da alçak seviyede, malzemesi demir ve rengi beyaz olan model ile Bizans'tan kalma saray kalıntılarını ve yeşil alanları çevreleyen desteksiz oturma alanı olarak iki model kullanıldığı tespit edilmiştir. Sınır elemanlarının kullanılış biçimi sayesinde dört kısımdan oluşan meydan bir bütün olarak algılanabilmektedir. Meydanda kullanılan sınır elemanlarının işlevsellik, estetiklik, karmaşa yaratmayan, güvenliği sağlayacak ve göz seviyesinin altında olması şeklindeki tüm kriterleri sağladığı tespit edilmiştir.
- Şekil 7d'de meydana gösterilerin sergilenebilmesi amacıyla yükseltilerek yapılmış olan sahnenin iki tarafında bulunan merdivenlerin rıht yüksekliklerinin aynı olmaması ergonomik açıdan uygun olmadığı ve bu durumun yürümeye engel teşkil edeceği tespit edilmiştir. Ayrıca sahnenin bir tarafında bulunan merdivenin kullanıma kapatıldığını gösterebilmek amacıyla zincirleme kötü bir görüntü yaratmaktadır. Bunun dışında meydan genelinde kullanılmış olan merdivenler yürüme zorluğu yaratmamasına rağmen engelli bireylerin kullanımı düşünülerek tasarlanmamışlardır. Bu bakımdan bu alanların tekrar değerlendirilmesi yapılmalıdır.
- Zemin döşemelerinin bakımının iyi olduğu, işlevsel bakımdan yönlendirici olduğu ve engelli bireyler için yürüme kolaylığı yaratan düzenlemenin olmadığı tespit edilmiştir. Meydanın dört bölümünde de engelli bireyler düşünülerek zemin döşemelerinin tekrar yapılması gerekmektedir.
- Amfi tiyatrodaki yılların sebep olduğu yıpranma ve bakımsızlıkların olduğu tespit edilmiştir. Bu durum meydana görsel açıdan olumsuz etkiye sebep olmaktadır. Amfi tiyatrodan daha kullanışlı, meydan ile uyumlu bir şekilde tekrardan ele alınması gerekmektedir.
- Bilgilendirme ve yönlendirme amacıyla kullanılmış olan işaret ve bilgi levhalarında bakıma ihtiyaç duyulsa da genel olarak iyi durumdadır. Fakat işlevlerine göre belli bir standarda kavuşturulmalı, renk ile materyal seçiminde işlevsel ve estetik görünüm kazandırılmalıdır.

Sonuç olarak çalışma alanında bulunan kentsel donatı elemanlarının yeterli olduğu, kullanılan bazı kentsel donatı modellerinin estetikten yoksun olduğu ve bakım eksiklerinin olduğu tespit edilmiştir. Sultanahmet Meydanının kültürel ve tarihi özelliği olmasından dolayı çok fazla yerli ve yabancı turist uğrak noktasıdır. Meydana bir bütün olarak bakıldığında seçilen kentsel donatıların belli bir stratejiye göre yerleştirildiği, ulaşımı engellemediği ve mekanlarda kargaşa yaratmadığı tespit edilmiştir. Bu

açından bakıldığında Sultanahmet Meydanı büyük kalabalıkları rahatlıkla karşılayabilmektedir. Fakat meydana standart kentsel donatıların kullanılması sebebiyle bu alan kimliksizleşmekte ve beklentilerin düşmesine sebep olmaktadır. Özellikle Sultanahmet Meydanı gibi tarihi ve kültürel özellikleri olan kent mekanlarında kent mobilyalarının kullanımına dikkat etmek gerekmektedir. Tarihi dokunun barındırıldığı bu şekildeki kentsel alanlarda, mekânın bütünlüğünü bozan ve mekanın yaşanmışlığı ile bağlantısı olmayan kentsel donatı elemanları, işlevsel olsalar da estetiklik bakımından olumsuz etki yaratmalarından dolayı kentin kimliğine katkısı bulunmamaktadır. Bu bakımdan kentsel donatı elemanlarının tasarımına karar vermeden önce kullanılacak olan alanın iklimi, toplumun beklentileri, alanın tarihi ve kültürel geçmişi, donatıların tekil olarak değil bir bütünü oluşturan parçalar olarak ele alınması gibi kriterler göz önünde bulundurulmalıdır.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

KAYNAKÇA:

Anonim,2022a : https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul#cite_note-hgm-3 . Erişim Tarihi: 11.09.2022.

Anonim,2022b.[https://tr.wikipedia.org/wiki/Fatih#:~:text=Fatih%20%C4%B0l%C3%A7esi%2C%20kuzeybat%C4%B1da%20Ey%C3%BCpsultan%20il%C3%A7esi,'dir%20\(1562%20hektar\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Fatih#:~:text=Fatih%20%C4%B0l%C3%A7esi%2C%20kuzeybat%C4%B1da%20Ey%C3%BCpsultan%20il%C3%A7esi,'dir%20(1562%20hektar)).Erişim Tarihi: 11.09.2022.

Akpınar Külekçi, E. (2018). Kent Donatı Elemanlarında Özgün Tasarımların Peyzaj Ergonomisi Yaklaşımıyla İrdelenmesi. Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD), 3 (2), 89-109. DOI: [10.30785/mbud.419786](https://doi.org/10.30785/mbud.419786)

Aksoy, Ö.B. (2021). Cbs Tabanlı Bir Yerleşke Donatı Bilgi Sisteminin (Yedbis) Oluşturulması: Kafkas Üniversitesi Şehitler Yerleşkesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Austin, L.R., Dunbar, R.T., J.P. Hulversan. (1986). Graphics Standards for Landscape Architecture. ISBN 0-442-20834-0 New York, Amerika.

Aydoğdu, H. (2017). Kentsel Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığında Kullanımı. Lisans Bitirme Tezi (yayınlanmamış), Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Konya.

Bağbaşı, G. (2010). İstanbul Kent Meydanlarının Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Açısından İrdelenmesi: Sultanahmet, Beyazıt, Taksim, Beşiktaş, Ortaköy Meydanı Örneği, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bartın.

Başal, M., Memlük, Y., Yılmaz, O., Kurum, E. (1997). Peyzaj Konstrüksiyonu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1484, Ders Kitabı:445, Ankara, 186s.

- Bayrakçı, O. (1991). Kent Mobilyaları Tasarımında Kimlik Sorunu ve Kent Kimliği İçindeki Yeri. Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul, s.75-77.
- Bayramoğlu, E. ve Özdemir, B. (2012). Trabzon Kent Merkezi, Uzun Sokak Kentsel Donatı Elemanlarının Kent Kimliği Açısından Değerlendirilmesi. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 12(2), 182-191. Online ISSN: 1309-4181.
- Buehler, R. (2012). Determinants of bicycle commuting in the Washington, DC region: The role of bicycle parking, cyclist showers, and free car parking at work. Transportation Research Part D: Transport and Environment Volume 17, Issue 7, October 2012, p. 525-531.
- Bulduk, B. (2012). An Analysis of the Use of Urban Furniture in City Advertising in Terms of Aesthetic/Visual Appreciation Training: City Design. Procedia-Social and behavioral sciences, 46, 3279-3283.
- Edition, E.,1988. Architectural Graphic Standarts. Amerika.
- Eşkil, Ö. Y. (2011). Engelliler İçin Dış Mekan Tasarım Özellikleri Bağlamında Ankara Kent Parklarının İrdelenmesi. Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bartın.
- Güney, A., Erdem, Ü., Zafer, B., Hepcan, Ş. (1996). Peyzaj Konstrüksiyonu (Donatı Elemanları). Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:514, Peyzaj Mimarlığı Bölümü Ders Kitabı, İzmir, 149 s.
- Gültekin, H. (1996) İstanbul'da Meydanların Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul, 82s.
- Gülgün, B., Türkyılmaz, B., (2001). Peyzaj Mimarlığında Antropometri ve Bornova Örneğinde Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 38 (2- 3), 135-142.
- Karayılmazlar, A.S. (2017). Kamusal Alanların Kentsel Ergonomi Açısından İrdelenmesi, Bartın Örneği. Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bartın
- Kuşkun, P. (2002).Erzurum Kent Bütününde Donatı Elemanlarının Kullanımı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kuter, N., Erdoğan, E. (2009). Kentsel Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi. Çankırı Araştırmaları Dergisi, 243-256.
- Kuter, N., ve Kaya, Z. (2019). Kentsel donatı elemanlarının peyzaj mimarlığı açısından değerlendirilmesi: Çankırı Örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 21(1),s. 81-96.
- Kuter, N. ve Çakmak, M. (2017). Kamusal Dış Mekânlarda Engelliler İçin Tasarım: Ankara, Seğmenler Parkı Örneği. *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 93-110. Online ISSN: 1309-856X. Erişim Adresi (10.02.2019): <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ajfr/issue/33159>.
- Özer, S., Aklibaşında, M., Zengin, M. (2010). Erzurum Kenti Örneğinde Kullanılan Kuşatma Elemanlarının Kent İmajı Üzerindeki Etkileri. *Tekirdağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 7(2), s. 123-130.
- Özgeriş, M. (2018). Kentsel Donatı Elemanlarının Kent Dokusu Yönünden Değerlendirilmesi: Erzurum İli Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 18(2):s. 561-574.

- Önal, S. (2019). Kent Parklarda Kullanılan Donatıların Standartlara Uygunluğunun Belirlenmesi: Ankara Örneği. *Antropoloji*, (38), s. 54-64.
- Özsule, Z., Çağlayan, A.Y. (2001). Kent Tasarımında İşaret Levhalarının Kullanımının İstanbul İli Tarihi Yarımada Örneğinde İrdelenmesi, I. Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 9-11 Mayıs, s. 381-389.
- Perihan, M., ve Aşur, F., (2020). Tarihi Kentsel Peyzaj ve Kent Kimliği İlişkisi. *Kent Akademisi* , 13 (1), 163-175.
- Sağlık, A., Sağlık, E. ve Kelkit, A. (2014). Kentsel Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi: Çanakkale Kent Merkezi Örneği. 1. Uluslararası Kentsel Planlama-Mimarlık-Tasarım Kongresi, Kocaeli, Türkiye, 8-11.
- Sağlık, A., Kartal, F., Şenkuş, D. ve Özcan, B.Ç. (2021). Çanakkale Çarşı Caddesi Üzerinde Bulunan Kentsel Donatı Elemanlarının Kullanımının İrdelenmesi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD)*, 6(1), 125-140. DOI: <https://doi.org/10.30785/mbud.869581>
- Siu, K.W.M. (2005). Pleasurable Products: Public Space Furniture with Userfitness. *Journal of Engineering Desing*, 16(6): 545-555.
- Şişman, E.E., Yetim, L. (2004). Tekirdağ Kentinde Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi. *Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(19): 43-51.
- TSE, (1999). "TS 12576 Şehiriçi yollar – Kaldırım ve Yaya Geçitlerinde Ulaşılabilirlik için Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerinin Tasarım Kuralları", Ankara.
- TSE, (2012). "TS 12576 Şehiriçi Yollar- Özürlü ve Yaşlılar için Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları", Ankara
- Uzun, G. (2000). Peyzaj Konstrüksiyonu I, Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Genel Yayın No: 125, Ders Kitapları Yayın No: 37, Adana, s.256.
- Yıldızcı, A. C. (2001). Kent Mobilyaları Kavramı ve İstanbul'daki Kent Mobilyalarının İrdelenmesi. I. Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, İstanbul, 29-34.
- Yılmaz, T. ve Gökçe, D. (2014). Parkların Engelli Bireylerin Serbest Dolaşımı Açısından Erişilebilirliğinin İrdelenmesi, Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneği. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 27(1), 21-30. Online ISSN: 2528-9675.
- Yörük, İ., Gülgün, B., Sayman, M., Ünal Akkaya F. (2006). Peyzaj Planlama Çalışmaları Kapsamında Ege Üniversitesi Kampüs Örneğindeki Peyzaj Donatı Elemanlarının Ergonomik-Antropometrik Açıda İrdelenmesi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43(1):s. 157-168.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

The aim of this study is to evaluate the urban furniture elements used in Sultanahmet Square in Istanbul in terms of landscape architecture.

Research Questions:

What are the points to be considered in the use of urban furniture ? Are the urban furnitures e used in Sultanahmet Square ergonomically appropriate? Do the urban furnitures used in Sultanahmet Square reflect the historical and cultural identity of the square?

Literature Review:

Urban outdoor spaces offer opportunities to increase the quality of life of people in their daily lives. Each of the urban furnitures that make these spaces livable and perceptible, which increases the quality of life of people, have a different meaning and importance for users and the city (Güremen, 2011). Landscape elements that support and strengthen basic functions, facilitate social life and provide communication between individuals, add a functional and aesthetic meaning to the space, have different characteristics, define and complete the space, and gain the appreciation of the users are called "urban furnitures " (Sağlık et al., 2014). Seating units, protection, limitation elements, water surfaces, lighting elements, information and direction signs, games, sports, etc. urban furnitures like these are indicators of comfort and environmental quality in the living environment.

When a literature review is done, it is seen that there are a lot of research in which urban furnitures are investigated in terms of functionality and aesthetics (Şişman and Yetim, 2004; Siu 2005; Rout and Galpern 2022). In case of these studies, the research areas were only observed, while in others, the research areas were observed, the measurements of the furnitures in the research area were taken and the compliance of these measurements with ergonomic standards was examined, and finally, the interpreted of the furnitures in the research area on ergonomics and identity.

As a result of the study in which Kuter and Kaya (2019) evaluated the urban furnitures located on Alpaslan Türkeş Street and Necip Fazıl Kısakürek Street in the city center of Çankırı in terms of landscape architecture; they determined that some of the urban furnitures cause visual pollution in terms of aesthetics due to the lack of maintenance and repair work. In addition, they have determined that each of the urban furnitures is under the control of different institutions, so they do not provide integrity with the city in terms of harmony.

Methodology:

Research; it consists of three stages: literature review on the subject, observation in the research area in November and December of 2021 (taking photos of the urban furnitures in the research area and taking the measurements of the urban furnitures in the area), analysis and evaluation of the collected data. The study consists of urban furnitures (seating units, lighting elements, floor coverings, limiters, statues and fountains, waste bins, information and direction signs, water surfaces, stairs and ramps, bicycle parking spaces, etc.) used in Sultanahmet Square in Fatih district of Istanbul. In order to evaluate the amphitheater in terms of landscape architecture, observation, photographing and measurement were made. Data obtained from the study observation of the research area were collected and the urban furnitures in the area were evaluated in terms of landscape architecture within the scope of the literature review made within the scope of the study. According to the results

obtained as a result of the study, offers were made for the models of the urban furnitures in Sultanahmet Square, which do not have functionality and aesthetics.

Results and Conclusions:

It has been determined that the garbage bins, 3 of the 5 sitting units, the amphitheater, the stairs of the stage in the fourth section of the square, have negative effects on the functionality in the research area. It has been determined that information and direction signs, floor coverings, water surfaces, bicycle parking, lighting elements and border elements have a positive effect on functionality. It has been determined that the limiters, lighting elements, water elements, some of the seating elements, sign-information signs, bicycle parking lot, amphitheater in the study area have negative effects on square identity. It has been determined that the protection of statues and fountains, obelisks and Byzantine ruins by enclosing them has positive effects on square identity. It has been determined that 3 of the 5 seating units in the square and the stairs of the stage in the fourth section of the square have negative effects in terms of ergonomics. Other seating units, limiters, bins, floor coverings, stairs and ramps have positive effects in terms of ergonomics. The reinforcement elements in the work area have positive effects on safety and durability. It has been determined that sign boards have a negative effect on perceptibility. In addition, the unsupported seating units, which are also used as limiters, the water surfaces, the fact that the material used in the whole of the square is wooden, the same material and color used in the lighting units and garbage bins have positive effects on ensuring the integrity of the square and gaining an aesthetic appearance.

Urban furnitures should give a certain identity to the area where it is located and should be quality products in terms of perceptible, aesthetic, ergonomic and safety. Urban furnitures especially in historical, touristic and cultural areas should be specific to these areas. It has been determined that the reinforcement elements used in the study area are in good situation in terms of functionality, but they are not good in terms of aesthetics and reflecting the historical and cultural richness it has, on the contrary, standard models used throughout Turkey .In this respect, in order to reflect the spirit of the square, interesting urban equipment elements related to the past of the place, compatible with the spirit of the place, aesthetic, and with which the users of the place can connect should be preferred.